

z Volkssportu k nacionální agitaci, která má lokální úspěchy, jak bylo vidět při obecních volbách v severozápadočeských lázních, kde citelné ztráty utrpěli němečtí sociální demokraté. Ing. Haider, jeden z hlavních vůdců hakenkreuzlerů, byl propuštěn — jako asistent německé techniky v Praze — ze státní služby. Lze očekávat, že v dohledné době dojde k procesu aspoň s částí zatčených a vyšetřovaných; na druhé straně dochází k novým zatčením. Ze 70 hakenkreuzlerů, kteří byli dosud dopraveni na Pankrác, bylo propuštěno již 53 osob. — Jak se dívají na věc nehakenkreuzlerští Němci, svědčí nejlépe otevřený list vůdce našich hakenkreuzlerů, posl. ing. Junga členu zemského zastupitelstva dr. Kieslingerovi, koho myslil, když projevil názor, že jest vidět jen svedené romantiky v žaláři, ne však chladně počítající vůdce. Kdo jest potrefen, ten se ozývá.

Moravský zemský president Černý odejel na Podkarpatskou Rus. Uvádí se, že zpráva, kterou podá vládě o poměrech na Podkarpatské Rusi, bude mít velký vliv na rozhodnutí, zda a kdy bude guvernér Rozsypal odvolán. — Poněkud kupředu dostala se otázka autonomie Podkarpatské Rusi; velkou překážkou je tu otázka finanční, neboť provedením autonomie by se převedlo mnoho finančních povinností, konaných až dosud státem, na chudou zemi.

Bude potřeba ještě rychlejšího tempa, aby vše, co jest potřebí, dostalo se včas pod střechem ještě před prázdninami. Snad k zásadnějším změnám, k rekonstrukci vlády, dojde na podzim. Sen. Klofáč mluvil o nutnosti zvýšení pohotovosti vlády, která by mohla vystačiti s menším (6 členů) kabinetem, který by se mohl opřít o státní sekretáře, odborníky, a který by mohl počítati s větší solidaritou koaličních stran. Ale to jest otázka dalšího vývoje. — Ve sněmovně učiní prohlášení ministerský předseda Udržal; bude se týkati finančního, investičního a pracovního plánu, který bude obrazem úmyslů a programu vlády a majority pokud jde o práci před prázdninami a snad i po nich.

V. Gutwirth.

B. ZAHRANIČNÍ.

Londýnské konference o Podunají. — Pokračování odzbrojovacích porad. — Druhé kolo presidentských voleb a zemské volby v Německu a Rakousku. — Volby ve Francii. — Příměří v Šanhaji a situace v Mandžusku. — Irsko ruší přísahu věrnosti. — Gdansko a Klajpeda.

Britská vláda pozvala k *projednání otázky střeoevropské rekonstrukce* zástupce čtyř hlavních zainteresovaných mocí na počátek května do Londýna. Již to znamenalo jakési kompromisní stanovisko mezi názorem francouzským, který požadoval, aby se ponechala iniciativa pěti státům podunajským, které mají utvořiti bližší společenství, a názorem německo-italským, který vyžadoval společného jednání všech interesentů. Vláda britská pokoušela se sjednati dorozumění mezi opozičními stanovisky. Francie nebyla však nakloněna tomuto způsobu jednání, poněvadž si byla vědoma politického rázu německé a italské opozice. Přála si dorozuměti se nejprve s těmi státy, které měly vážný a pozitivní zájem na znovuvybudování střední Evropy. Právě proto ministerský předseda Tardieu jednal již v Ženevě přímo se zástupci malých států střeoevropských a trval nyní také na tom, aby se uspořádala nejprve *užší porada franko-anglická*. Schůzka s anglickým ministerským předsedou byla ostatně připravována již delší dobu s programem širším nežli jen podunajským, a tak Tardieu použil nyní této příležitosti, aby byl pozván do Londýna dříve. Zjednati *věcný souhlas* s Anglií o pomocné akci pro střední Evropu nebylo ovšem těžko. V Londýně měli plně porozumění pro nezbytnost vybudování širšího hospodářského území, které jediné je s to vrátit některým z podunajských států nezbytné podmínky prosperity. Za trvání dosavadních nepříznivých poměrů byly by další úvěry stísňnému Rakousku a Maďarsku jen házením peněz do bezedného sudu. Potíž nastávala však v tom okamžiku, kdy se došlo ku přesnému vymezení rozsahu takového celními preferencemi sjednoceného území a tak *k politické stránce* problému. Francie a malé státy podunajské samy, především Československo, nemohou připustit účast žádné velmoci, která by svou hospodářskou a politickou převahou celou oblast dříve či později ovládla. Naproti tomu *Německo a Itálie* nechť si nechají v rukou vliv,

který v tomto území vykonávají a proto s odvoláním na své domněle ohrožené obchodní zájmy preferenční unii podunajskou maří. *Anglie* je k otázce užšího či širšího výměru střední Evropy lhostejná, ač pokládá za oportunnější začít ze skromnějších začátků a tudíž přijímá plán Tardieuův. Oč tu jde není však, jak patrné, teoretické přijetí jistého hospodářského plánu, nýbrž *politické prosazení myšlenky*, která se stala předmětem vysoké diplomatické hry. A v tom *Anglie úplně selhala*. MacDonald nebyl ochoten slíbit Tardieuovi žádné angažování své země ve prospěch jeho metody a nechtěl zejména postavit v předběžné konferenci z 3. a 4. dubna Němce a Italy, pozvané teprve o dva dny později, před hotovou věc. Tak se stalo, že oficiální porady čtyř velmocí, zahájené potom 7. dubna, také hned následující den skončily. Roli popravčího přijal ochotně italský ministr zahraničí *Grandi*, který uplatnil ihned formální námitku proti postupu jednání, požaduje okamžité přizvání států podunajských i s Bulharskem. Německý zástupce šl. *Bülow* prohlásil pak docela upřímně, že podle plánu Tardieuova rovnala by se nová úprava střední Evropy jen velké pomocné akci *ve prospěch Československa, které toho nejméně potřebuje*, zatím co je třeba všechnu pozornost soustředit ve prospěch odbytovou nouzí trpících států agrárních a především všeobecnou hospodářskou tísní zkrusšeného Rakouska. Německo snažilo se vzbudití dojem, jako by desetiprocentní preference znamenaly vydání celého dunajského prostoru československému průmyslu, který by odtud německou industrii úplně vytlačil. Tak se stalo, když angličtí zástupci zůstávali nehybně ve své neutralitě, že *konference musila býti odročena bez výsledku* — čímž ovšem i všechny plány na velké úvěry ve prospěch ohrožených států zůstaly nevyřízeny. Od Francie nebylo možno žádat, aby financovala takovou obnovu střední Evropy, která by přicházela k dobru jen Německu a umožňovala mu nepřímou vlastně totéž, oč usilovalo marně loňského roku svým nešťastným plánem celní unie s Rakouskem. — Zanedlouho sešli se ovšem zástupci velmocí znovu při schůzi Rady Společnosti národů, která měla rozhodnouti o *návrzích finančního komitétu Společnosti národů ve prospěch výpomoci insolventním státům Rakousku, Maďarsku, Bulharsku a Řecku*. Rozhodnutí nemohlo však za těchto okolností dopadnouti jinak než *negativně*. Finanční výbor měl připraven pouze malý návrh krátkodobé výpomoci, o nějž po ztroskotání plánu na opravdovou rekonstrukci ani potřebné státy samy nestály. Další hromadění drahých, na krátkou dobu povolených úvěrů zhoršovalo by jen jejich celkovou situaci a zvyšovalo beztak již beznadějně zadlužení. Ministerský předseda *Venizelos* řekl to jménem malých států na adresu velmocí velmi upřímně: *Potíž spočívá v rozporu mezi nimi a nedovedou-li včas vyrovnati tyto rozpory, budou konce Evropy velmi smutné*.

Odzbrojovací konference v Ženevě byla znovu zahájena po velikonoční přestávce dne 11. dubna, aby se chopila podle usnesení, k němuž došlo před svátky, konkrétní práce, to jest přistoupení ku projednávání a odhlasování jednotlivých článků přípravným výborem navržené konvence bod za bodem. První řečník, americký zástupce *Gibson*, nedržel se však zas žádného programu, nýbrž přišel s vlastní odzbrojovací koncepcí, směřující k tak zv. *odzbrojení kvalitativnímu*, to jest odstranění určitých druhů zbraní jako nejvíce škodlivých a po výtce *ofensivních*. Omezoval se však při tom příznacným způsobem jen na *odzbrojení pozemní*, požaduje úplně zrušení těžkého dělostřelectva v kalibru nad patnáct centimetrů, tanků, těžkých bombardovacích letadel a jedovatých plynů. Proti tomuto jednostrannému a ryze technickému pojetí věci vystoupil ovšem ihned zástupce Francie ministerský předseda Tardieu, který upozornil na to, že těžká lodní výzbroj může být právě tak ofensivní, ale hlavně že *rozlišování útoku a obrany ve výzbroji je velmi libovolné*, neboť někdy je protiútok nejlepší obranou a tato otázka musí se řešit především politicky. Prostředkovací stanovisko zaujal anglický delegát *Simon*, který chtěl zásadu kvalitativního odzbrojení zachránit, dokazuje při tom Francouzům, že jejich návrhy na posílení bezpečnosti ještě přijdou na řadu. Prakticky bylo by však prostě přijetí anglo-amerických návrhů znamenalo částečné splnění účelu odzbrojovací konference, bez jakéhokoliv vyhovění potřebě Francie a jejích spojenců, pohřbení návrhu na zřízení mezinárodní armády Společnosti národů. Konečně byla přijata resoluce, vyslovující *zásadní souhlas se zrušením ně-*

kterých druhů zbraní, ale ponechávající úplně otevřenou otázku, zda zbraně ty mají být zničeny, či pouze odňaty volné dispozici individuálních států a odevzdány Společnosti národů. Zároveň byly přijaty zásady provedení *postupného omezování a snižování světové výzbroje*, a to *podle kritéria národní bezpečnosti*. Celkem lze tedy říci, že naše posice na odzbrojovací konferenci byla uhájena, ale že se při tom nepodařilo postoupiti ani o krok k rozřešení skutečného úkolu, to jest dosažení opravdového uklidnění mezinárodního a v jeho důsledku ulehčení válečného břemene.

Druhé kolo presidentských voleb v Německu nepřineslo již tak horečné napětí jako zápas první, neboť zvolení starého maršála presidenta Hindenburga bylo již 13. března zajištěno, přesto však znamenalo neobyčejně významné utkání obou táborů, při němž musily se přezkoušeti politické a morální vlivy utkání předcházejícího. Odpůrci německého fašismu doufali, že zklamání přepjatých nadějí ve zvolení Hitlerovo projeví se nepřiznivým vlivem na morálku jeho stoupců. Na druhé straně zas generální štáb Hněděho domu spoléhal na *sugestivní účinek velikého čísla* v březnu dosaženého, které musí působit lavinovitě při volbě 10. dubna. V tomto očekávání se celkem nezklamal. Druhá nacionalistická strana, Hugenbergova, *odvolala* svého sčítacího kandidáta *Düsterberga*, když pozbyl naděje, že se ve volebním zápasu uplatní a dala svému voličstvu pokyn nezúčastniti se volby. Kandidoval znovu vedle obou soupeřů jen komunista Thälmann. Hlasy Hindenburgovy stouply 10. dubna o 700.000, na celkový počet 19.300.000, naproti tomu počet hlasů Hitlerových rozmnožil se však o *celé dva miliony* na 13.400.000. To znamenalo, že velká většina hlasů Düsterbergových mu připadla přes vydání oficiální paroly zdržeti se hlasování, a že na druhé straně připadlo mu také ještě *množství hlasů komunistických*. Thälmann dostal totiž tentokrát místo necelých pěti milionů jen 3.700.000. Ukázalo se, že *radikalismus obou křidel*, pravého i levého, je *velmi přístupný svodům Hitlerova revolučního hnutí*. Hindenburg byl sice hladce zvolen, pro blížící se volby zemské bylo však v tomto neochabujícím vzestupu hakenkrajclerské vlny vážné memento. Na den 24. dubna byly stanoveny volby do několika významných *zemských sněmů*, zejména *pruského a bavorského*. Strana Hitlerova usilovala již dlouho o předčasné rozpuštění zemského sněmu pruského, vidouc v tom nejslibnější cestu, jak se dostat k moci. V Německu je totiž policie zemským zřízením, a ovládnutí Pruska znamenalo by dostat do ruky nejsilnější nástroj pořádku a kázně v celé říši tak zv. Schuppo, bezpečnostní policii. Tento postup doporučoval se tím spíše, že jednací řád pruské sněmovny předpisoval pro volbu ministerského předsedy v druhém kole jen *relativní většinu*. Hitler mohl tedy zcela na své proslulé legální cestě dostat se k veslu, aniž dobyl přes 50% hlasů a mandátů. Jeho mocenský rozmach, osvědčený ve volbách presidentských, ukazoval, že zdar této spekulace je blízký. Pruská vláda Braunova postavila však ještě včas závoru hakenkrajclerskému postupu tím, že dala v poslední chvíli změnit ono ustanovení o relativní většině. Pro volbu pruského šéfa vlády je třeba v každém případě *většiny absolutní*. Tě ovšem Hitler dosáhnouti nemohl. Podařilo se mu sice udržeti téměř všechny ty hlasy v Prusku, které dostal při druhé volbě presidentské (přes 8 milionů voličů), ale to vydalo při počtu 422 poslanců nového pruského sněmu jen 162 *mandáty*. Při tom úspěch hákového kříže je v prvé řadě zatížením účtu ostatních pravicových stran, s nimiž by jedině mohl utvořiti vládní koalici. *Němečtí nacionálové ztrácejí téměř dvě třetiny svých posic* a vcházejí do nového sněmu jen s 31 poslancem. Všechny *menší frakce pravicové mezi centrem a nacionály jsou decimovány*. Lidovci Dingeldeyovi podtrželi jen 7 mandátů ze 40, ostatní sotva jeden nebo dva. Úhrnem čítá pravice v novém pruském sněmu jen kolem 200 mandátů. Většina nebyla tedy dosažena ani přímo ani nepřímo. Strany dosavadní tak zv. *výmarské* koalice ovšem svou vládu ztratily a čítají dohromady jen právě tolik mandátů, jako mají hitlerovci sami. Rozhodující veličinou jsou tu vlastně *komunisté* se svými 57 mandáty. Utvoření nové vlády stává se tak problémem. Jedinou silnou stranou občanskou zůstává *katolické centrum*, jehož posice se v novém sněmu ještě relativně sesílila. Ale tato strana nemůže se vyhýbati trvale *připuštění hakenkrajclerů ke spoluvládě*, když jejich vlnu vzestupu nepodařilo se v celku zastaviti. Porady v tomto směru byly již také zahájeny aniž se zatím podařilo najíti vhodnou základnu jednání. *Velitelská místa říšské obrany* jsou při tom podezřívána, že straní národním socialistům

a působí na presidenta Hindenburga, aby centrum bylo zbaveno svého dosavadního ovládajícího vlivu ve prospěch koalice pravicově, spočívající na nacionálech a národních socialistech. Zákulisní boj se velmi přiostrčil od té doby, kdy ministr Groener rozpustil tak zv. *úderné oddíly* strany Hitlerovy a odmítl povoliti nátlaku pravice na současně rozpuštění demokratického Reichsbanneru. Vláda snaží se udržeti střední linii a připravuje nařízení, podle něhož všechny podobné organizace budou podrobeny jednotnému statutu a státnímu dozoru. Vzestupu pravice překáží kromě organizované moci centra a sociální demokracie zejména také ta okolnost, že druhá velká země německá, *Bavorsko* prošla již infekcí hitlerismu beze škody a *strana katolická jeví se zde pevně v sedle*. Ovládnutí Pruska a vlády říšské Hitlerem musilo by tudíž míti za následek *nové sesílení bavorského autonomismu*. Také v jiných zemích, kde dříve hakenkrajclerská vlna dostoupila nejvyšší výše, počíná se jevit třeba dosud nepatrnou měrou stagnace a opadávání. Z této okolnosti a faktu, že v prezidentu Hindenburgovi zůstává ústavě mocná opora, čerpá německá levice naději, že přece jen základy republiky zůstanou přes nynější obtížnou situaci zachovány. V tom však došlo ku překvapujícímu zasažení se strany armádního velitelství. Sekční šef v ministerstvu říšské obrany generál Schleicher a vrchní velitel generál Hammerstein oznámili Groenerovi, že nemá již důvěry říšské obrany a ten pak po krátké rozmluvě s kancléřem složil svou funkci ministra vojenství. Ve funkci ministra vnitřa zůstal, čímž nedobrovolný ráz kabinetní změny byl tím více manifestován. Kredit vlády Brüningovy je těžce otřesen a dalekosáhlé změny jsou jen otázkou času. — Současně konaly se volby do některých *zemí rakouských*. Ukázaly tentýž zjev: *vzestup organizací hitlerovských na útraty dosavadních stran konservativních a nacionalistických*. Všeněmci a strana heimwehrů byli novějším radikálnějším hnutím téměř úplně pohlceni, ale také agrární organizace Landvolk a všemocná dosud strana křesťansko-sociální vykazují těžké ztráty. *Ve Vídni* udrželi křesťanští socialisti z dosavadních 34 mandátů jen 19, 15 musili odevzdati hakenkrajclerům. Také v zemském sněmu dolnorakouském ztratili 8 mandátů a tím svou dosavadní absolutní většinu. Posice strany soc. demokratické tím dosud valně neutrpěla, naopak relativně úbytkem svých hlavních odpůrců, křesťanských sociálů, sesílila. Proto i soc. demokrati volají společně s ostatními opozičními skupinami po *rozpuštění Národní rady*. Vláda Bureschova musila pod tímto nátlakem podati *demisi*, poněvadž však se nepodařilo najíti v nynější tísní státu rakouského vhodnější vlády jiné, bylo řešení politického konfliktu odloženo na podzim. Skutečnost bezprostředního vlivu Hitlerova hnutí na Rakousko však zůstává a *kali silně vyhlídka na jakoukoli pozitivní práci k hospodářské obnově Rakouska v rámci středoevropském*.

Ve Francii přistupovalo se k volbám pod dojmem hitlerovských úspěchů v Německu a Rakousku, francouzský volič neukázal se však přístupný takovému reflexům. Ve Francii favorisuje volební řád kandidatury místní, určované zřetely spíše hospodářskými a vnitropolitickými. Hospodářská tíseň, která také na ni počíná doléhat a všeobecná únava z neustávajícího mezinárodního neklidu působily k tomu, že *přízeň voličstva obrátila se ke kandidátům levicovým*, slibujícím *mír, hospodářské reformy a sociální péči*. Volí se ve dvou kolech, při první volbě je zvolen jen kandidát, který dosáhl v okrese absolutní většiny. Není-li takového, dochází k volbě doplňovací, při níž mohou se vyskytnout zase noví kandidáti a voliči těch, kteří nemají naději na zvolení, mohou dáti své hlasy kandidátu, kterého považují za nejvíce hodna své důvěry. Při tomto způsobu volení jsou ovšem možny všechny kombinace, voličstvo stran středních může se rozhodnouti v pochybném případě buď pro kandidáta pravicového nebo levicového. Tentokrát ukázalo se, že voličstvo má *zřejmý sklon nalevo*. Již při první volbě bylo zvoleno méně kandidátů pravice a více kandidátů radikálních a sociálně-demokratických, nežli posledně. Ve volbách doplňovacích, které se konaly o týden později, 8. května, byla pak tato tendence až neočekávaným způsobem *potvrzena*. Pravicové skupiny, Marinova a dosavadního ministerského předsedy Tardieua, byly značně oslabeny, naproti tomu *Herriotova* strana tak zv. radikálních socialistů získala 150 mandátů proti dosavadním 110 a soc. demokratická strana *Blumova* 120 proti 100. Vedle toho bylo zvoleno množství poslanců menších frakcí levicových a středních, které se připojí ku většině Herriotově. Francouzský komunismus neměl při první volbě úspěchu pro

rozkol v jeho řadách, ve volbách užších se však socialistické hlasy sjednotily, takže bylo zvoleno 24 komunistických nebo polokomunistických poslanců. Tento výsledek znamená skutečný převrat ve francouzské politice, podobně jako tomu bylo v roce 1924. Následky pro řešení složitých otázek politiky mezinárodní nelze ani dosti odhadnouti. Situace ve Francii je tím choulostivější, že mezi oběma sněmovními volbami došlo k zavraždění presidenta republiky Paula Doumera jakýmsi pomateným ruským běžencem, a národní shromáždění, složené ještě ze členů staré poslanecké sněmovny, ve volbách poražené, musilo okamžitě přistoupit k volbě nové, z níž vyšel dosavadní předseda senátu Albert Lebrun, postavený jako jediný kandidát občanských stran.

Na počátku května bylo v Šanhaji podepsáno definitivní příměří, na základě něhož Japonci vyklidili Čapej a ponechali pouze menší posádku ve své části internacionální koncese. Tím se potvrdilo, že výpad proti Šanhaji byl pro Japonsko pouhou diversí, určenou k tomu, aby odvrátilo pozornost od vlastního předmětu své touhy, Mandžuska. Nyní, kdy svůj účel kampaň šanhajská splnila, odhodlávají se Japonci ji likvidovat. Mezitím v Mandžusku byla ustavena tak zv. domácí vláda, úplně odpoutaná od vlivu Nankinu, která je však až dosud ve stálém zápasu s odbojem zbylých čínských posádek, zejména na severu země. Japonská »pomoc« je tedy nezbytná a první referáty komise Lyttonovy, vyslané Radou Společnosti národů, vyznívají také v tomto smyslu. Zklamání fašistických živlů japonských, které spoléhaly na válku projevilo se však v zápětí vražedným útokem několika mladých důstojníků na ministerského předsedu Inukaje. Jeho opatrný, realistický nacionalismus byl nenáviděn bojechtivou armádou a námořnictvem. Stal se obětí míru na východě.

Irský sněm usnesl se 77 proti 71 hlasu na odstranění přísahy věrnosti králi anglickému z ústavy svobodného státu. Stalo se tak přes varování britské vlády, že bude tím považovat smlouvu z roku 1921 za porušenou. Vláda De Valerova soudí naproti tomu, že změna ústavy je čistě domácí záležitostí a že smlouva sama, ani přátelský poměr k Anglii nemusí tím býti porušen. Chce setrvati dále ve svazku britského imperia a vysílá také delegaci na konferenci ottavskou. Konflikt vyvíjí se na podkladě ryze právním a Anglie hrozí Irsku také pro nejhorší případ jen odepřením hospodářských výhod.

Na hranicích východního Pruska panuje neklid, a se strany německé šíří se žaloby na domnělé úklady proti bezpečnosti dosavadního právního statutu jak se strany litevské v Klajpedě, tak se strany polské v Gdansku. V Klajpedě byl zatčen německý předseda místního direktoria pro velezrádné styky a byl rozpuštěn místní autonomní sněm. Nové volby, konané 4. května, přinesly však stejné výsledky jako dříve, bylo zvoleno 24 Němců a jen 5 Litevců. Vláda kovenská rozhodla se pak k odvolání dosavadního guvernéra Merkise, což se vykládá jako obrat v politice, která vedla již k žalobě signatárních mocností klajpedského statutu na vládu litevskou u haagského soudu. O Gdansku pronikly zejména v anglickém tisku zprávy, že polské loďstvo *z Gdynie hodlá je obsadit, byly však komisařem Společnosti národů a vládou varšavskou vyvráceny.

Dr. R. Procházka.

LITERATURA.

JOSEPH DUBOIS: U. R. S. S. UNE HUMANITÉ NOUVELLE. Paris, Valois 1932. 310 str. 15 fr.

Velmi poučná knížka francouzského národohospodáře a finančníka. V první části rozbírá národohospodářskou základnu sovětské soustavy na různých zjevech hospodářského života, v druhé části referuje o některých zřízeních Sovětů a o tom, jak na ně jednotlivé vrstvy reagují.

Ruským poměrům musí cizí návštěvník teprve přivykat, jakož vůbec mu dnešní Rusko připadá jako jiná planeta. Jeho poměry není právě proto možno posuzovati našimi hledisky. Podstatou sovětské hospodářské soustavy je fakt, že postavila potřebu na místo zisku. Je velká podobnost mezi Amerikou a dnešním Ruskem: obě země vynikly v posledních letech intenzivní výrobou. Avšak americké hospodářské pojetí, spočívající na zisku, přicházelo do období ztrát a vyvolávalo pak zisk uměle úvěrovými